

21 Αυγούστου 2017

Η διοίκηση της Εκκλησίας επί κυβερνήσεως Ιωάννη Μεταξά

Ορθοδοξία / Εκκλησιαστική Ιστορία

Σωτήριος Μυλωνάς, Υποψήφιος Δρ. Θεολογίας

(Προηγούμενη δημοσίευση:<https://www.pemptousia.gr/?p=167178>)

Μετά την εκλογή του Αρχιεπισκόπου Χρυσάνθου δημοσιεύθηκε ο νέος «Καταστατικός νόμος της Εκκλησίας της Ελλάδος», όπου συμπεριλήφθηκαν νέες διατάξεις. Ο Νέος Νόμος δημοσιεύθηκε ως «*Αναγκα-στικός Νόμος υπ' αρ. 2170/ 1940. Περί Καταστατικού Νόμου της Εκκλησίας της Ελλάδος (Φ.Ε.Κ. 5 Α' /4 Ιανουαρίου 1940)*»[\[1\]](#). Η δικτατορία του Ι. Μεταξά δεν επιθυμούσε τη σύγκληση της Ιεραρχίας και προσπάθησε να μειώσει τη σημασία της, αυξάνοντας τις δικαιοδοσίες της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, την οποία είχε υπό έλεγχο. Δεν ανέστειλε οριστικά τις τακτικές συνελεύσεις της Ιεραρχίας, απλά γίνονταν ανά 5 έτη αντί για 3 που όριζε ο προηγούμενος Καταστατικός νόμος. Η εκλογή του Αρχιεπισκόπου και των Μητροπολιτών ανατέθηκε στη Διαρκή Ιερά Σύνοδο και όχι στη Σύνοδο της Ιεραρχίας που όριζε ο προηγούμενος Καταστατικός Νόμος.

Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος εξέλεγε 3 υποψηφίους, από τους οποίους επελέγει τον ένα ο βασιλιάς (άρθρα 16, 18)[2]. Ακόμη έγινε επαναφορά του άρθρου Γ΄ του Νόμου Σ΄ του 1852, δηλαδή να μειώθηκε ο αριθμός των μελών της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου που ορίστηκε με το άρθρο 5, παρ. 1 να και αποτελούνταν από τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και έξι (6) Μητροπολίτες (τρεις (3) της Αυτοκέφαλης και τρεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου)[3]. Για να μειωθεί η προσπάθεια και η σημασία της Συνόδου της Ιεραρχίας, αποκλήθηκε «ανωτάτη εποπτεύουσα αρχή» ενώ η Διαρκής Σύνοδος ονομάστηκε «ανωτάτη εκκλησιαστική διοικητική Αρχή». Επίσης διατηρήθηκε το μικτό σύστημα των δύο Συνόδων. Όμως η Διαρκής Σύνοδος δεν ονομάζεται «εκπρόσωπος» της Συνόδου της Ιεραρχίας, γιατί η ίδια είναι ανώτατη διοικητική αρχή, ο (συλλογικός) «πρώτος» της Εκκλησίας[4].

Με τον Καταστατικό νόμο του 1940 έχουμε την υποδούλωση της Εκκλησίας στην Πολιτεία. Είναι όμως μια νίκη της Εκκλησίας, γιατί η πανίσχυρη δικτατορική κυβέρνηση δεν τόλμησε να καταργήσει τον θεσμό της περιοδικής Συνόδου της Ιεραρχίας. Παρά, την με πλάγιο τρόπο προσπάθεια κατάργησης του. Το 1936 προσπάθησε να πείσει την τότε Διαρκή Ιερά Σύνοδο με Αρχιεπίσκοπο τον Χρυσόστομο Παπαδόπουλο πως ο θεσμός της Ιεραρχίας είναι αντισυνταγματικός. Υποστήριξε ότι η φράση του 2^{ου} άρθρου του Συντάγματος «διοικείται υπό Συνόδου Αρχιερέων» και ο Συνοδικός Τόμος του 1850 αναφέρονται σε ολιγομελή Διαρκή Σύνοδο [5] και ότι «αφ΄ ης ισχύει το Σύνταγμα του 1911 η όλη και πλήρης της Εκκλησίας διοίκησις προσήκει αποκλειστικώς και μόνον εις την Ιεράν Διαρκή Σύνοδον»[6]. Ο τότε Υπουργός Θρησκευμάτων προσπάθησε να πείσει την Ιερά Σύνοδο να μην συγκληθεί Ιεραρχία την 1^η Οκτωβρίου 1937. Ο Αρχιεπίσκοπος δήλωσε στη Σύνοδο ότι ο Υπουργός υποστηρίζει ότι η Σύνοδος της Ιεραρχίας, ως σώμα της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι αντισυνταγματική.

Παρά τις πιέσεις του Υπουργού στην Ιεραρχία να καθορίσει τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των δύο Συνόδων, ώστε να καταδειχτεί ότι η διοίκηση της Εκκλησίας ανήκει στην ίδια, η Σύνοδος συνήλθε αυτοδικαίως χωρίς την παρουσία Βασιλικού Επιτρόπου. Η συνεδρία ήταν νόμιμη μιας και αρκούσε η πρόσκληση του Βασιλικού Επιτρόπου. Στις 28 Οκτωβρίου 1937 εμφανίστηκε και ο Βασιλικός Επίτροπος, ο οποίος δήλωσε ότι η κυβέρνηση αναγνωρίζει ως νόμιμη στην Αθήνα την παρουσία της Ιεραρχίας. Όμως, επανέλαβε τη θέση του ότι το Σύνταγμα εμπιστεύεται την διοίκηση της Εκκλησίας στη Διαρκή Ιερά Σύνοδο. Συνεπώς, η Ιεραρχία δεν αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα ως σώμα διοικητικό. Ο Αρχιεπίσκοπος βρήκε λύση στο Συνταγματικό πρόβλημα. Όρισε τη Σύνοδο της Ιεραρχίας ως ανώτατο Βουλευτικό σώμα της Εκκλησίας και αναγνώρισε τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο, ως μόνη διοικητική αρχή της Εκκλησίας. Αργότερα, επί Αρχιεπισκοπίας Χρυσάνθου, πριν

συνταχθεί ο Καταστατικός Νόμος, στις 6 Ιουλίου 1939, ο Βασιλικός Επίτροπος Δ. Πετρακάκος υποστήριξε στη Διαρκή Ιερά Σύνοδο την πρόταση να συγκαλείται η Ιεραρχία εκτάκτως μόνο για διορθόδοξα θέματα ή σχέσεις με τους ετεροδόξους. Προτάθηκε επίσης, η διοίκηση της Εκκλησίας να περιέλθει στη Διαρκή Διοικούσα Σύνοδο, όπου θα καταστεί «Ανώτατον Διοικητικόν Σώμα» της Εκκλησίας της Ελλάδος[7]. Στο τέλος, επικράτησε στον Καταστατικό Νόμο η καθιέρωση τακτικής σύγκλισης της Ιεραρχίας ανά πέντε έτη. Η σχέση των δύο Συνόδων καθορίστηκε μ' ένα σχήμα παραπλήσιο με αυτό που πρότεινε ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, δηλαδή τη Σύνοδο της Ιεραρχίας, ως Ανωτάτου Βουλευτικού Σώματος και με τον Καταστατικό Νόμο 1940 ως ανώτατη εποπτεύουσα αρχή[8].

(Συνεχίζεται)

[1] Το κείμενο του Καταστατικού Χάρτη βλ. και Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική*, ό.π., σσ. 229-267.

[2] Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π., σσ. 242-246.

[3] Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π., σ. 231.

[4] Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π. σσ. 229-230.

[5] Βλ. Μαρίνου Αν., *Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας*, Αθήνα 1984, σ. 27 κ.ε. Ανδρούτσου Χρ., *Δογματική της Ανατολικής Ορθόδοξου Εκκλησίας*, σ. 287.

[6] Στράγκα Θ., *Κάτοπτρον* ό.π., σσ. 231-234.

[7] Βλ. Στράγκα Θ., *Κάτοπτρον* ό.π., σσ. 246-247.

[8] Βλ. Τσαγκάρη Αγγελικής, *Η ιστορία* ό.π., σσ. 304-305.

<http://bit.ly/2uWM6a5>